

Beata T. Bieńkowska

Prokurator w rosyjskim procesie karnym

W Federacji Rosyjskiej prokuratura doczekała się, inaczej niż w Polsce, umocowania konstytucyjnego. W rozdziale 7 Konstytucji Rosji z dnia 12 grudnia 1993 roku zatytułowanym „Władza sądownicza” poświęcony jej został art. 129 ust. 1–5¹. Treść powołanego przepisu jest wprawdzie niezwykle syntetyczna i dotyczy głównie zarysu organizacyjnego, ale – jak się wydaje – należy to wytłumaczyć tym, iż kompetencje prokuratury w sposób szczegółowy zostały unormowane w przepisach prawa federalnego². Stosownie do zapisu konstytucyjnego (por. art. 129 ust. 1–4) Prokuratura Federacji Rosyjskiej stanowi jednolity scentralizowany system, w ramach którego prokuratorzy niższych szczebli podporządkowani są prokuratorom wyższych szczebli oraz Prokuratorowi Generalnemu Federacji Rosyjskiej. Tego ostatniego powołuje i odwołuje Rada Federacji na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej, zaś prokuratorów podmiotów Federacji Rosyjskiej powołuje Prokurator Generalny Federacji Rosyjskiej w uzgodnieniu z jej podmiotami. Pozostałych prokuratorów powołuje Prokurator Generalny Federacji Rosyjskiej.

Przybliżenie kształtu instytucji prokuratora w Rosji należy zacząć od wyjaśnienia podstawowych pojęć z tego zakresu. W rosyjskim k.p.k. z dnia 29 maja 2002 r.³ (dalej: k.p.k. RF) przepis art. 5 pkt 6, objaśniający wyrażenia ustawowe, stanowi, że oskarżyciel publiczny (*gosudarstwiennyj obwinitiel*) to osoba urzędowa organu prokuratury, popierająca w imieniu Państwa oskarżenie w sprawie karnej; a z upoważnienia prokuratora i w wypadkach, kiedy postępowanie przygotowawcze prowadzone jest w formie śledztwa, także prowadzący dochodzenie i prowadzący śledztwo. Ten sam przepis w pkt. 31 pojęcie „prokurator” (*prokuror*) precyzuje w następujący sposób: „Generalny prokurator Rosyjskiej Federacji i podlegli mu prokuratorzy, ich zastępcy i inne osoby urzędowe organów prokuratury, uczestniczące w sądowym postępowaniu karnym i wyposażone odpowiednimi pełnomocnictwami przez ustawę federalną o prokuraturze”⁴.

¹ Por. Konstytucja Rosji w tłumaczeniu A. Kubika ze wstępem A. Bosiackiego, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2000, s. 81.

² Por. Art. 129 ust. 5 Konstytucji RF – „Kompetencje, organizację i tryb działalności prokuratury Federacji Rosyjskiej określa ustawa federalna”. Por. także Z. R z e p a, Organizacja i rola prokuratury w Federacji Rosyjskiej, *Prokurator* 2002, nr 1(9), s. 57–60.

³ Bliżej na temat k.p.k. Rosji z dnia 29 maja 2002 r. – por. B. T. B i e ń k o w s k a, Nowy kodeks postępowania karnego Federacji Rosyjskiej – zasady procesu karnego, *Prokuratura i Prawo* 2004, nr 11–12, s. 124–138.

⁴ Ustawa z dnia 4 lipca 2003 r., Nr 92 (ros. *Fiedieralnyj Zakon*).

B. T. Bezlepkin podkreśla, że głównym zadaniem, jakie stoi przez prokuraturą Rosyjskiej Federacji, jest nadzór nad przestrzeganiem prawa. Jednocześnie prokuratura realizuje i inne funkcje, w tym przede wszystkim nadzór nad przestrzeganiem prawa przez organy prowadzące działalność operacyjno-wykrywczą w ramach dochodzenia i prowadzące śledztwo przygotowawcze (*priedwaritelnoje sliedstwo*). Ponadto prokuratura realizuje funkcję ścigania karnego w zakresie wyznaczonym przez ustawodawstwo karno-procesowe Federacji Rosyjskiej⁵.

Jak wskazano powyżej jedną z istotnych funkcji prokuratury jest nadzór nad przestrzeganiem prawa przez organy postępowania przygotowawczego. Dla realizacji tego celu prokurator wyposażony został w szerokie pełnomocnictwa, sens których sprowadza się w ogólnym zarysie do tego, że jest on praktycznie wszechwładny – w granicach oczywiście swoich kompetencji i na terytorium podlegającym jego jurysdykcji – w określaniu: kierunków postępowania przygotowawczego, zakresu czynności śledczych, stosowania środków przymusu procesowego, a także w decydowaniu o losie ścigania karnego w jakiegokolwiek sprawie karnej, bez względu na to, w czyjej gestii się ona znajduje. Prokurator – zgodnie z treścią art. 37 ust. 1 k.p.k. RF – jest osobą urzędową, która w granicach kompetencji określonych przez k.p.k. realizuje w imieniu państwa funkcję ścigania karnego (*ugolownoje priesliedowanije*) w toku sądowego postępowania karnego, a także nadzór nad działalnością procesową organów dochodzenia i organów śledztwa w postępowaniu przygotowawczym.

W toku postępowania karnego – na etapie przedsądowym – prokurator jest wyposażony w szereg pełnomocnictw, które stanowią narzędzie realizacji przynależnych mu zadań. Pełnomocnictwa te stanowią dość rozbudowany katalog (por. art. 37 ust. 2 pkt. 1–17 k.p.k. RF) i trudno byłoby w sposób wyczerpujący omówić je wszystkie. Konieczność zmusza zatem do skoncentrowania uwagi na najważniejszych. Wymienić wśród nich należy m.in. prawo prokuratora do kontroli przestrzegania wymogów prawa federalnego związanych z przyjmowaniem, rejestrowaniem i podejmowaniem rozstrzygnięć w kwestii zawiadomień o przestępstwach. Z istoty roli prokuratora w procesie karnym jako organu ścigania karnego wynika wprost kolejna jego kompetencja, a mianowicie uprawnienie do wszczęcia sprawy karnej w trybie przewidzianym przez kodeks postępowania karnego, jak też uprawnienie do powierzenia jej przeprowadzenia innym organom, tj. prowadzącemu dochodzenie, prowadzącemu śledztwo czy też prokuratorowi niższego rzędu, albo przejęcie sprawy do własnego prowadzenia. Wyraża on także zgodę prowadzącemu dochodzenie i prowadzącemu śledztwo na wszczęcie spra-

---

⁵ B. T. Bezlepkin, *Ugolownyj process Rossji*, Wyd. Prospekt, Moskwa 2004, s. 54.

wy karnej przez te organy, stosownie do treści art. 146 k.p.k. RF⁶. Obok prawa do brania udziału w przeprowadzanym śledztwie i dochodzeniu, prokurator – w wypadkach, kiedy zajdzie taka konieczność – może osobiście przeprowadzać poszczególne czynności śledcze. Do prokuratora należy także decyzja, czy wyrazić zgodę prowadzącemu dochodzenie i prowadzącemu śledztwo na wniesienie do sądu wniosku o zastosowanie, uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego albo na przeprowadzenie innej procesowej czynności, która jest dopuszczalna na mocy decyzji sądu (por. art. 29 ust. 2 k.p.k. RF⁷). Prokurator podejmuje ponadto decyzje o odsunięciu prowadzącego dochodzenie czy śledztwo od dalszego prowadzenia postępowania, jeśli – w związku z jego prowadzeniem – dopuścili się naruszenia przepisów k.p.k. Ma on także prawo odebrać każdą sprawę organowi dochodzenia i przekazać ją prowadzącemu śledztwo, jak również przekazać sprawę do prowadzenia od jednego do drugiego prowadzącego śledztwo z obowiązkowym jednakże wskazaniem podstaw takiego przekazania.

Do innych ważnych uprawnień prokuratora w toku postępowania przed sądowego należy podejmowanie decyzji o przeprowadzeniu śledztwa przez grupę śledczą.

Swoją funkcję nadzoru procesowego nad działalnością organów prowadzących postępowanie przygotowawcze prokurator realizuje także poprzez uprawnienie do uchylania bezprawnych i bezpodstawnych postanowień prokuratora niższego rzędu, prowadzącego śledztwo czy prowadzącego do-

---

⁶ Przepis art. 146 k.p.k. RF traktuje o wszczęciu sprawy karnej z oskarżenia publicznego. Przepis ten stanowi, że jeśli są spełnione warunki przewidziane w art. 140 k.p.k. RF, to organ dochodzenia, prowadzący dochodzenie albo prowadzący śledztwo za zgodą prokuratora, a także prokurator w granicach kompetencji ustanowionych w k.p.k., wszczynają postępowanie w sprawie karnej. W tej kwestii wydawane jest postanowienie, które zawiera informacje co do daty, czasu i miejsca jego wydania, precyzuje organ, który je wydał, a także przyczynę i uzasadnienie wszczęcia sprawy karnej oraz kwalifikację prawną czynu (wskazanie odpowiedniego przepisu k.k. RF). Z kolei art. 140 k.p.k. RF do przyczyn (powodów) wszczęcia sprawy karnej zalicza: zawiadomienie o przestępstwie, samooskarżenie, informację o popełnionym lub przygotowywanym przestępstwie uzyskaną z innych źródeł (ust. 1). Podstawę do wszczęcia sprawy karnej stanowi istnienie dostatecznych danych wskazujących na znamiona przestępstwa (ust. 2).

⁷ Przepis art. 29 k.p.k. RF traktujący o pełnomocnictwach sądu w ust. 2 stanowi, że tylko sąd, w tym także na etapie postępowania przygotowawczego, ma prawo podejmować m.in. decyzje: o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania i aresztu domowego; o przedłużeniu okresu tymczasowego aresztowania; o umieszczeniu podejrzanego i oskarżonego, którzy nie są tymczasowo aresztowani, w zakładzie leczniczym lub zakładzie psychiatrycznym w celu przeprowadzenia ekspertyzy odpowiednio lekarskiej lub psychiatrycznej; o przeprowadzeniu oględzin mieszkania w sytuacji braku zgody zamieszkujących w nim osób; o przeprowadzeniu przeszukania i (albo) zatrzymania w mieszkaniu; o przeprowadzeniu zajęcia przedmiotów i dokumentów zawierających tajemnicę o wkładach i rachunkach w bankach i innych kredytowych instytucjach; o kontroli i utrwalaaniu telefonicznych i innych rozmów.

chodzenie. Ma prawo zlecenia organom dochodzenia dokonanie czynności śledczych, jak też wydawania im wytycznych co do podjęcia działań operacyjno-wykrywczych. Prokurator może zdecydować o konieczności przeprowadzenia postępowania uzupełniającego i w tym celu może dokonać zwrotu sprawy prowadzącemu dochodzenie i prowadzącemu śledztwo ze swoimi wskazówkami (dyrektywami) co do kierunku tego uzupełnienia. Do prokuratora należy decyzja o zawieszeniu albo umorzeniu postępowania przygotowawczego. On też zatwierdza postanowienia o umorzeniu sprawy podjęte przez prowadzącego dochodzenie czy prowadzącego śledztwo. W gestii prokuratora znajduje się ponadto rozstrzygnięcie zastrzeżeń (zarzutów) wniesionych przeciwko prokuratorowi niższego rzędu, prowadzącemu dochodzenie, prowadzącemu śledztwo, a także decydowanie w kwestii ich dobrowolnej rezygnacji.

Warto podkreślić, w ślad za doktryną rosyjską, że wskazówki prokuratora, które kieruje on do organu dochodzenia czy do prowadzącego śledztwo, wydane w trybie ustanowionym w k.p.k. RF, są wiążące⁸. Tylko prokurator jest uprawniony do zatwierdzania decyzji o: wszczęciu sprawy karnej (art. 146 k.p.k.); zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci poręczenia majątkowego (art. 106 k.p.k.); przeprowadzeniu zatrzymania przedmiotów i dokumentów zawierających państwową albo inną tajemnicę chronioną ustawą federalną (art. 183 k.p.k.); umorzeniu sprawy karnej albo ścigania karnego w oparciu o niektóre przesłanki przewidziane w art. 25, 26 i 28 k.p.k.⁹.

Tylko za zgodą prokuratora organy postępowania przygotowawczego wnoszą do sądu wnioski o: zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania (art. 108 ust. 3 k.p.k.)¹⁰, przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania (art. 109 ust. 7 k.p.k.), czasowe odsunięcie oskarżonego od pełnienia obowiązków zawodowych (art. 114 ust. 1 k.p.k.), zabezpieczenie mienia (art. 115 ust. 1 k.p.k.)¹¹, przeprowadzenie przeszukania (art. 182 k.p.k.), a także o przeprowadzenie innych czynności

⁸ B. T. Bezlepkin, *op. cit.*, s. 56.

⁹ Por. np. art. 25 k.p.k. RF – „Sąd, prokurator, a także za zgodą prokuratora prowadzący śledztwo i prowadzący dochodzenie mają prawo na podstawie oświadczenia (wniosku) pokrzywdzonego i jego pełnomocnika umorzyć postępowanie karne w stosunku do osoby podejrzanej albo oskarżonej o popełnienie przestępstwa o niewielkim lub średnim stopniu ciężkości, w wypadkach przewidzianych w art. 76 k.k. RF, jeśli ta osoba pojednana się z pokrzywdzonym i naprawiła wyrządzoną mu szkodę”.

¹⁰ Przepisy ograniczają prokuratora i inne organy postępowania przygotowawczego w ponownym wystąpieniu do sądu o tymczasowe aresztowanie tej samej osoby w tej samej sprawie karnej, po wydaniu przez sędziego w tej właśnie sprawie postanowienia o odmowie zastosowania tego środka zapobiegawczego. Jest to możliwe jedynie w sytuacji ujawnienia się nowych okoliczności, uzasadniających taką konieczność (por. art. 108 ust. 9 k.p.k. RF).

¹¹ Chodzi tu o odpowiednik polskich regulacji dotyczących zabezpieczenia majątkowego – por. art. 291 i n. k.p.k. z 1997 r.

śledczych, jeśli wymagają one wstępnego sądowego rozstrzygnięcia (art. 29 k.p.k.¹²).

W procesie rosyjskim – stosownie do treści art. 246 k.p.k. – obowiązuje zasada, że udział oskarżyciela w rozprawie jest obowiązkowy (ust. 1). Co do oskarżyciela publicznego – to jego udział w rozprawie jest obowiązkowy w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego i prywatno-publicznego (ust. 2). Natomiast w sprawach prywatno-skargowych oskarżenie w sądzie popiera pokrzywdzony (ust. 3).

W sprawach publiczno-skargowych oskarżenie może popierać kilku prokuratorów. Jeżeli pojawi się przeszkoda (niemożliwość) do dalszego udziału prokuratora w postępowaniu, to może on zostać zastąpiony przez innego prokuratora. Wstępującemu do sprawy prokuratorowi sąd zapewnia czas na zaznajomienie się z materiałami sprawy i przygotowanie się do udziału w postępowaniu. Zmiana prokuratora nie pociąga za sobą konieczności powtórzenia czynności, które do tego czasu zostały przeprowadzone. Na wniosek prokuratora sąd może powtórzyć przesłuchanie świadków, pokrzywdzonych, ekspertów albo inne czynności sądowe (ust. 4).

Oskarżyciel publiczny przedstawia dowody i bierze udział w ich przeprowadzaniu, przedstawia sądowi swój pogląd co do istoty oskarżenia, a także co do innych zagadnień, pojawiających się w toku postępowania; przedstawia swoje stanowisko w kwestii zastosowania przepisów prawa karnego materialnego i co do wymiaru kary (ust. 5).

Prokurator wnosi albo popiera już wniesione w sprawie karnej powództwo cywilne, jeśli tego wymaga ochrona praw obywateli, ochrona społecznych albo państwowych interesów (ust. 6)¹³.

Jeśli w toku rozprawy oskarżyciel publiczny dojdzie do przekonania, że zebrane dowody nie potwierdzają przedstawionego podsądnemu oskarżenia, to odstępuje od oskarżenia i przedstawia sądowi motywy odstąpienia. Pełne albo częściowe¹⁴ odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia w toku rozprawy pociąga za sobą umorzenie sprawy karnej albo ścigania karnego – w całości albo w odpowiedniej jego części w oparciu o podstawy przewidziane w pkt. 1 i 2 ust. 1 art. 24 k.p.k. oraz pkt. 1 i 2 ust. 1 art. 27 niniejszego kodeksu (ust. 7).

Oskarżyciel publiczny aż do momentu udania się sądu na naradę nad wyrokiem może zmienić oskarżenie na łagodniejsze (np. przez przekwalifikowanie czynu, zgodnie z przepisem kodeksu karnego RF, przewidującym ła-

---

¹² Zob. treść przypisu nr 6.

¹³ Bliżej na temat powoda cywilnego – por. M. W a r c h o ł, Powód cywilny w rosyjskim procesie karnym, *Wojskowy Przegląd Prawniczy* 2006, nr 3, s. 86–96.

¹⁴ Częściowe odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia ma miejsce np. wtedy, gdy przyczyny odstąpienia dotyczą tylko jednego spośród kilku podsądnych.

godniejszą sankcję; przez wyłączenie z kwalifikacji prawnej czynu znamion przestępstwa zaostrzających karę) (ust. 8).

Ponowne rozpatrzenie decyzji sądu o umorzeniu sprawy z powodu odstąpienia oskarżyciela publicznego od oskarżenia jest dopuszczalne tylko przy zaistnieniu nowych okoliczności albo tych, które wyszły na jaw po umorzeniu, stosownie do tytułu 49 niniejszego kodeksu (ust. 9)¹⁵.

Umorzenie postępowania karnego w następstwie odstąpienia oskarżyciela publicznego od oskarżenia, podobnie jak i zmiana przez niego oskarżenia, nie stoi na przeszkodzie późniejszemu wniesieniu i rozpatrzeniu powództwa cywilnego w trybie postępowania cywilnego (ust. 10).

Udział oskarżyciela publicznego w rozprawie w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego i prywatno-publicznego jest obowiązkowy, gdyż bez tego niemożliwym byłoby zabezpieczenie kontrydiktoryjności postępowania¹⁶. To oskarżyciel publiczny rozpoczyna (inicjuje) śledztwo sądowe, odczytując przedstawione oskarżonemu oskarżenie (art. 273 ust. 1 k.p.k. RF). W postępowaniu sądowym oskarżyciel publiczny jest stroną oskarżenia, a nie organem nadzoru nad przestrzeganiem prawa.

W postępowaniu sądowym strona oskarżenia jest równouprawniona ze stroną obrony (por. art. 123 ust. 3 Konstytucji RF i art. 15 ust. 4 k.p.k. RF). Komentatorzy rosyjskiego k.p.k. podkreślają, że zasada równouprawnienia stron służy wprawdzie przede wszystkim stronom procesowym, ale nie tylko. Także wymiar sprawiedliwości jest zainteresowany tym, aby okoliczności sprawy były szczegółowo zweryfikowane w równej mierze z pozycji oskarżenia, jak i obrony. Tylko bowiem wszechstronna działalność oskarżyciela i strony broniącej się, obdarzonych równymi prawami stwarza ten konieczny „klimat”, który jest niezbędny do wydania uzasadnionego orzeczenia¹⁷.

Na równi z oskarżycielem publicznym w sprawach publiczno-skargowych i ściganych z oskarżenia prywatno-publicznego, oskarżenie ma prawo popierać pokrzywdzony (art. 42 ust. 2 pkt 16 k.p.k. RF). Jest on wyposażony przez ustawę w określony zakres praw, które pozwalają mu realizować to dodatkowe (uzupełniające) oskarżenie. Jednak w sytuacji odstąpienia oskarżyciela publicznego od oskarżenia nie może on samodzielnie kontynuować popierania oskarżenia¹⁸.

¹⁵ Struktura rosyjskiego k.p.k. obejmuje podział na części, rozdziały i tytuły. W ramach tych ostatnich zawierają się artykuły.

¹⁶ Por. B. T. Bieńkowska, Rozprawa przed sądem I instancji w rosyjskim procesie karnym – zagadnienia wybrane, *Wojskowy Przegląd Prawniczy* 2006, nr 3, s. 99.

¹⁷ Tak: A. J. Suchariw, (w:) *Kommentarj k Ugołowno-processualnomu kodeksu Rossijskoj Federacji w redakcji Fiederalnogo zakona ot 29 maja 2002 goda*, pod obszczej i naucznoej redakcijej A. J. Suchariewa, Izdatielstwo Norma (Izdatielskaja gruppa Norma – Infra. M.), Moskwa 2002, teza nr 2 do art. 15 k.p.k., s. 27.

¹⁸ W polskim procesie karnym kwestia ta została inaczej uregulowana. Pokrzywdzony, który jako oskarżyciel posiłkowy występuje w postępowaniu „obok” oskarżyciela publicznego, nie

Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia może być związane z przekonaniem oskarżyciela co do braku popełnienia przestępstwa (przestępstwa nie popełniono) albo braku znamion czynu zabronionego w działaniu podsądnego (art. 24 pkt. 1 i 2 k.p.k. RF) albo też braku związku podsądnego z popełnieniem przestępstwa. Odstąpienie od oskarżenia może być ponadto związane m.in. z upływem terminów przedawnienia ścigania karnego, śmiercią podsądnego, za wyłączeniem przypadków, kiedy postępowanie ma na celu rehabilitację zmarłego; brakiem wniosku pokrzywdzonego w sytuacjach, kiedy postępowanie może być wszczęte nie inaczej jak tylko na jego wniosek.

Rosyjski k.p.k., podobnie jak i polska ustawa karno-procesowa, przewiduje instytucję wyłączenia prokuratora. Prokurator nie może uczestniczyć w postępowaniu w sprawie karnej z tych samych powodów, które stanowią podstawę do wyłączenia sędziego, a także wyłączenia prowadzącego dochodzenie i prowadzącego śledztwo (por. art. 61 k.p.k. RF¹⁹). Instytucja wyłączenia służy wyeliminowaniu od udziału w postępowaniu tych prokuratorów, którzy w jakikolwiek sposób mogliby być osobiście, bezpośrednio lub pośrednio, zainteresowani w wyniku sprawy. Stosownie do treści art. 66 k.p.k. o wyłączeniu prokuratora w trakcie postępowania przedsądowego decyduje prokurator nadrzędny, zaś trakcie postępowania sądowego sąd rozpatrujący sprawę karną (ust. 1)²⁰. Przepis stanowi ponadto, że udział prokuratora w prowadzeniu postępowania przygotowawczego, jak również w rozprawie, nie stanowi przeszkody do dalszego uczestnictwa prokuratora w postępowaniu w danej sprawie.

---

traci swoich uprawnień z powodu odstąpienia tego ostatniego od oskarżenia – por. art. 54 § 2 k.p.k. z 1997 r. – „Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia nie pozbawia uprawnień oskarżyciela posiłkowego”. Zacytowany przepis oznacza zatem, iż po odstąpieniu oskarżyciela publicznego od oskarżenia oskarżyciel posiłkowy może samodzielnie popierać oskarżenie.

¹⁹ Do okoliczności wyłączających prokuratora od udziału w sprawie art. 61 ust. 1 k.p.k. RF zalicza sytuacje, kiedy prokurator jest: 1) pokrzywdzonym, powodem cywilnym, pozwanym cywilnie albo świadkiem w danej sprawie karnej; 2) brał udział – w postępowaniu w danej sprawie karnej – w charakterze sędziego przysięgłego, eksperta, specjalisty, tłumacza, świadka przybranego, protokolanta sądowego, obrońcy, ustawowego przedstawiciela podejrzanego (oskarżonego), przedstawiciela pokrzywdzonego, powoda cywilnego albo pozwanego cywilnie; 3) jest bliskim krewnym albo krewnym któregośkolwiek z uczestników postępowania w danej sprawie karnej. W ust. 2 przepis art. 61 k.p.k. RF wprowadza ogólną podstawę wyłączenia, która – w pewnym sensie – jest odpowiednikiem polskiego art. 41 k.p.k. (*iudex suspectus*). Wspomniany ust. 2 stanowi, że sędzia, prokurator, prowadzący śledztwo i prowadzący dochodzenie nie mogą brać udziału w postępowaniu w sprawie karnej także w sytuacjach, kiedy zajdą inne okoliczności, dające podstawę do podejrzeń, że mogą oni być osobiście, bezpośrednio lub pośrednio, zainteresowani w wyniku danej sprawy karnej.

²⁰ Por. art. 48 § 1 polskiego k.p.k. z 1997 r. – „O wyłączeniu prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze oraz oskarżyciela publicznego orzeka prokurator nadzorujący postępowanie lub bezpośrednio przełożony”.

Realizując funkcję ścigania karnego prokurator – w granicach swojej kompetencji – ma prawo wszcząć postępowanie albo przejąć sprawę do swojego prowadzenia, jak też zlecić (przekazać) podległemu mu prokuratorowi albo prowadzącemu śledztwo prowadzenie postępowania przygotowawczego co do każdego przestępstwa. Przejmując sprawę do własnego prowadzenia, prokurator ma prawo i obowiązek rozpatrzyć (z badać) ją w pełnym zakresie, zakończyć etap przedsądowy umorzeniem albo sporządzeniem aktu oskarżenia ze swoim podpisem i skierowaniem danej sprawy do sądu z zawiadomieniem sądu o zamiarze podtrzymania oskarżenia przy rozpatrywaniu sprawy co do istoty²¹.

W wyniku postępowania sądowego może zostać wydany wyrok (albo inne orzeczenie, np. postanowienie), którego istota i treść nie jest zgodna ze stanowiskiem reprezentowanym w procesie przez oskarżyciela publicznego. W sytuacji zatem, gdy – jak to się potocznie mówi – oskarżyciel publiczny przegrał proces, ma on prawo, a zarazem i obowiązek zaskarżenia takiego rozstrzygnięcia drogą odwołania się do sądu apelacyjnego lub kasacyjnego poprzez wniesienie odpowiedniego środka (*priedstawlienije; apellacjonnoje albo kassacjonnoje priedstawlienije*). W postępowaniu we wskazanych instancjach sądowych oskarżyciel publiczny – biorąc w nich udział – kontynuuje tak realizację funkcji ścigania, jak i obrony swojego stanowiska w warunkach kontradiktoryjności²².

Podsumowując, pragnę zaznaczyć, że przedstawione opracowanie oparte jest na analizie przepisów rosyjskiego kodeksu postępowania karnego z dnia 29 maja 2002 r., który jest młodą ustawą karno-procesową. Ustawa ta stanowi niewątpliwie wyraz dążenia ustawodawcy rosyjskiego do demokratyzacji postępowania karnego²³, co znajduje odzwierciedlenie także w regulacjach dotyczących prokuratora. Tytułem przykładu należy wskazać chociażby na wyszczególnione w opracowaniu uprawnienia prokuratora przysługujące mu w ramach nadzoru nad organami prowadzącymi postępowanie przygotowawcze. W założeniu mają się one przyczynić do podniesienia jakości postępowań prowadzonych przez te organy. Na marginesie chciałabym zaznaczyć, iż zaprezentowane opracowanie, będące w istocie rzeczy normatywną analizą wycinka rzeczywistości procesowej, abstrahuje od praktyki stosowania prawa w Rosji. Z punktu widzenia praworządności istotne jest nie tylko dobre prawo, ale także właściwa praktyka i wola jego stosowania oraz egzekwowania.

---

²¹ Por. B. T. Bezlepkin, *op. cit.*, s. 56.

²² *Ibidem*, s. 57.

²³ Por. B. T. Bieńkowska, *Nowy kodeks..., op. cit.*, s. 124–138.